

Asia: VN/698/2021

Hallituksen esitys eduskunnalle työnhakijan palveluprosessin ja eräiden työttömyysetuuden saamisen edellytysten uudistamista koskevaksi lainsäädännöksi

Lausunnonantajan lausunto

Yleistä lausuttavaa esitetyistä muutoksista?

Työnhakua koskevaa lainsäädäntöä on järkevää päivittää 2020-luvun vaatimuksia vastaavalle tasolle. Lähivuosille suunnitellut muutokset ovat massiivisia, ja huolena on millainen laajempi kokonaisuus lopulta syntyy. Eryyisen tärkeä lausunnon kohteena olevan lain rinnalla on sosiaaliturvan kokonaisuuden kehittäminen.

Koska työ- ja elinkeinotoimistot tullaan lakkauttamaan lähivuosien aikana, ei kyseistä termiä kannata tässä yhteydessä käyttää tällä tavalla, vaan viittaus palvelun järjestävään tahoon on riittävä. Mikäli informatiivisuutta halutaan lakitekstiin, on viitattava myös kuntakokeiluihin ja mainittava tehtävien siirtyminen kuntien vastuulle selkeämmin, ellei kyseistä lainsäädäntöä ole ajateltu määräaikaiseksi.

Lausuttavaa vaikutusten arvioinnista; taloudelliset vaikutukset?

-

Lausuttavaa vaikutusten arvioinnista; vaikutukset viranomaisten toimintaan (ml. resursseja koskevat asiat)?

Resurssinäkökulmaa tulee tarkastella kriittisesti, sillä toimintamalli sitoo asiantuntijatyöaikaa massiivisesti, eikä tässä voida vaatia kunnilta merkittävää lisätyövoimaa. Kuntakokeilussa on toimintatapaa jo osittain viety mallin mukaiseen tehokkaan palvelun suuntaan, joten muutos ei ole niin suuri, mutta lisäresurssien tarve on ilmeinen.

Aika näyttää, kuinka hyvin lainsäädännön mukana tuleva lisätyövoima riittää lain edellyttämän palvelutason toteuttamiseen.

Työnhakijan tapaaminen viiden päivän sisään työnhaun aloittamisesta ja sitä seuraavat työnhakukeskustelut ovat vaativia palvelulupauksia ja muuttavat työnhaun ohjausta olennaisella tavalla. 70 miljoonaa henkilötyövuosiksi muutettuna ei yksin takaa palvelumallin toteuttamista. Lisäksi on huomioitava lisärekrytoinneista aiheutuvat lisäkustannukset kuntakokeiluille, koska esimerkiksi tilakustannukset ja muut kustannukset kasvavat. Ne olisi syytä huomioida jaettaessa htv-resursseja.

Lausuttavaa vaikutusten arvioinnista; vaikutukset työllisyyteen?

Mallin suorat vaikutukset työllisyyteen vaikuttavat jokseenkin pieniltä suhteutettuna lisäresursseihin. Toisaalta pienikin muutos työllisyydessä, aiheuttaa muutoksia sekä julkisen talouden verokertymään että henkilöasiakkaiden kokemaan hyvinvointiin.

Lausuttavaa vaikutusten arvioinnista; muut vaikutukset?

Olisi suotavaa, että myös palvelumalli itsessään olisi luomassa myönteistä asiakaskokemusta. Työllisyysvaikutusten ohella mallin käyttöönoton alkuvaiheesta lähtien on asiakaskokemusten mittaaminen tärkeässä roolissa.

Julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annettu laki; yleistä lausuttavaa työnhakijan palveluprosessista?

Työnhakuvelvollisuus ja vahva alkuperä ovat hyvä painotus, mutta onko näin yksityiskohtainen sääntely tarpeen. Esimerkiksi tapaamisiin liittyen lainsäädännöllä voidaan ottaa kantaa määrällisiin asioihin ja säätää siitä, kuinka monta tapaamista per kuukausi tulee toteuttaa, mutta lopulta toiminnan laatu,

joka ratkaisee, jää aina valmentajan ja asiakkaan yhteistoiminnan varaan ja vastuulle. Jokaisella asiakkaalla on oman näköinen henkilökohtainen tilanteensa, jonka kehittymistä ei esitetyn kaltainen mekaanisesti toistuva malli välttämättä palvele tehokkaasti.

Julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annettu laki; lausuttavaa osa-aikaista työtä tekevien palveluprosessista?

-

Julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annettu laki; lausuttavaa koulutuksessa olevien palveluprosessista?

-

Julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annettu laki; lausuttavaa muistutuksesta?

Jos työnhakija laiminlyö velvollisuutensa, hän saa alkuvaiheessa muistutuksen. Korvauksettomien määräaikojen muuttaminen tällä tavalla on kannatettavaa. Muistutuksen anto tulee automatisoida tietojärjestelmän kautta, jotta työaika säästyy varsinaiseen työhön.

Julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annettu laki; yleistä lausuttavaa työnhakuvelvollisuudesta?

Työnhakuvelvoite ei kaikkien työttömien kohdalla yksinkertaisesti toimi työkyvyn tai alueellisen työmarkkinatilanteen perusteella, joten harkinnan mahdollisuus tulee tässä kohti säilyttää. Harkintavallan käyttöä on ohjeistettava, jotta asiakkaiden riittävä valtakunnallinen tasapuolisuus voidaan taata.

Julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annettu laki; lausuttavaa osa-aikaista työtä tekevien työnhakuvelvollisuudesta?

Osa-aikatyön tekemiselle voi olla jokin muu peruste kuin se, ettei lisätyötä ole tarjolla. Osa-aikaista työtä tekevien tilanteet ovat siten myös hyvin yksilöllisiä. Toisaalta tämä kohderyhmä on erityisen kiinnostava työmarkkinatuen näkökulmasta, ja se olisi huomioitava työllisyyspalvelukokonaisuuden näkökulmasta nykyistä paremmin.

Ylipäättään työttömän työnhakijan pyrkimyksiä kohti työtä tulisi tukea nykyistä vahvemmin osa-aikaiset ratkaisut huomioiden. Aina ei kokoaikatyö ole mahdollista. Tässä on työnantajilla suuri vastuu. Muiden pohjoismaiden Suomea korkeampi työllisyysaste perustuu osa-aikaisen työn tekemiseen.

Julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annettu laki; lausuttavaa koulutuksessa olevien työnhakuvelvollisuudesta?

Työnhakuvelvollisuus on myös tässä kohtaa ymmärrettävä tasapuolisuuden perusteella. Lähes aina koulutuksen toteuttaminen perustuu suunnitelmaan, jolloin etukäteen pohdittu etenemisreitti on olemassa, ehkä jopa työllistymiseen saakka. Edellä mainitussa tilanteessa voi työnhakuvelvoite kuitenkin näyttäytyä kokonaisuuden kannalta epätarkoituksenmukaisena.

Julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annettu laki; lausuttavaa työnhakuvelvollisuuden asettamatta jättämisestä?

Esityksen yksityiskohtainen maininta, joka rajaa tapaamisten paikaksi työvoimatoimiston, on turhan tarkka. Ensimmäinen tapaaminen on hyvä olla aito kohtaaminen, mutta jo sen jälkeen voi puhelinsoittokin olla riittävä muoto tapaamiselle. Lisäksi tapaamiset ja niiden tapahtumapaikat on hyvä miettiä aina asiakaslähtöisesti. Lainsäädännöllä tulisi myös tukea viranomaisten aitoa jalkautumista.

Julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annettu laki; muuta lausuttavaa?

-

Työttömyysturvalaki; lausuttavaa työstä eroamisen perusteella asetettavasta seuraamuksesta?

-

Työttömyysturvalaki; lausuttavaa työstä kieltäytymisen perusteella asetettavasta seuraamuksesta?

-

Työttömyysturvalaki; lausuttavaa porrastetusta seuraamuksesta?

-

Työttömyysturvalaki; muuta lausuttavaa?

-

Lausuttavaa työllisyyden edistämisen kuntakokeilusta annetun lain muuttamisesta?

-

Lausuttavaa muiden lakien muuttamisesta?

-

Lausuttavaa muutosten voimaantulosta ja siirtymäajan järjestelyistä?

Toukokuu 2022 on parempi aloitusajankohta kuin vuoden 2022 alku.

Lausuttavaa suhteesta perustuslakiin ja säätämisyjärjestyksestä?

-

Muuta lausuttavaa?

Kun mietitään työllisyyspalvelujen laaja-alaista kehittämistä, on yksi keskeinen tavoite nostaa työllistymissuunnitelmien laatua. Työllistymissuunnitelmassa sovitaan yhdessä asiakkaan kanssa muun muassa yhteydenpitotavoista. Myös palvelutarpeesta voidaan ja pitää sopia yhdessä. Arvio

tehdään yhdessä, ja lopulta kyse on asiakkaan suunnitelmasta, ei viranomaisen. Lain 7 § ja sen ilmaisu, jonka mukaan viranomainen määrittää palvelutarpeen, ei korosta lainkaan yhteistyötä, mistä lopulta on kyse. Juridisesti asia voi olla näin ja viranomainen käyttää julkista valtaa mutta toisaalta sanamuodot ovat toimintaa ohjaavia valintoja ja kuvaavat sen luonnetta. Lakiteksti on esimerkiksi tärkeä perehtymisväline työvoimahallinnon uusille työntekijöille.

Suunnitelmaan perustuvat nykyisenkaltaiset työtarjoukset ovat hyvä lähtökohta, mutta laatua ja osumatarkkuutta on korostettava määrän sijaan. Tässä tarvitaan ajattelutavan muutosta, jotta siirtyminen uudella tasolla työllisyysasteella mitattuna on mahdollinen. Työnhakijan motivaatio on kaikkein tärkein asia työnantajalle, eikä sen puutetta voida useinkaan jatkaa yksipuolisesti viranomaistyönä.

Kuntakokeilujen esille nostama valmennuksellinen työote korostaa intensiivistä palvelua ja yksilöllisen palvelupolun ja luottamuksen rakentamista yhteistyössä, mikä edellyttää palvelujen yhteensovittamista ja joustavuutta. Nämä reunaehdot on syytä tunnistaa lainsäädäntötyössä samalla kun tehtäviä ollaan siirtämässä kuntien tehtäväksi.

Rintala Ilkka
Seinäjoen kaupunki - Työllisyyspalvelut, työllisyyden kuntakokeilu